

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1941 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring
i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 206, har herr *Hage m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten och behovet av en lagändring, innebärande, att avdrag icke må göras å livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen för sådan å pension utgående tilläggsersättning, som utgör kompensation för ökade levnadskostnader.

Beträffande de skäl, som motionärerna anført till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten och järnvägsstyrelsen. Yttranden hava inkommit från nämnda myndigheter; riksförsäkringsanstalten har vid sitt yttrande fogat avskrift av sin beslutsskrivelse i det i motionen berörda livränteärendet. Samtliga dessa handlingar finnas fogade såsom bilagor A—D vid detta utlåtande, och får utskottet hänvisa till desamma.

Lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete avser att genom försäkring i riksförsäkringsanstalten eller i ömsesidigt arbetsgivarebolag, varom förmåles i 4 §, tillförsäkra arbetare, som skadas till följd av olycksfall i arbete, ersättning därför på arbetsgivarens bekostnad. Emellertid kan arbetsgivaren även enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse vara skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva avlöning, pension eller annan ersättning, som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet, varjämte arbetsgivaren genom avgifter till kassa, pensionsinrättning eller annan försäkringsanstalt än de nämnda ömsesidiga arbetsgivarebolagen kan hava tillförsäkrat arbetaren dylikt understöd. För nu angivna fall stadgas i 11 § olycksfallsförsäkringslagen, att från sjukpenning, livränta, begravningshjälp eller annan ersättning, som utgives enligt olycksfallsförsäkringslagen, avdrages vad för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen eller på grund av försäkring utgives för tid, under vilken ersättningen utgår. Såsom förutsättning för att avdrag må äga rum gäller emellertid — utom vad angår av arbetsgivaren utgivet understöd vid sjukdom — att arbetsgivaren enligt 15 § andra stycket erhållit

lindring i försäkringsavgiften, varjämte, då fråga är om understöd från kassa eller pensionsinrättning eller på grund av försäkring, arbetsgivaren skall hava till minst en tredjedel bidragit till bestridande av kostnaden för understödet. Avdrag får ej ske med större belopp än som svarar mot arbetsgivarens bidrag. Såsom understöd skall ej anses pension, som tillförsäkrats den skadade på grund av viss levnadsålder och anställningstid eller eljest av annan anledning än den av olycksfallet förorsakade skadan. I fråga om pension, som utgår vid arbetsoförmåga i följd av olycksfallet, skall såsom sådant understöd anses allenast den del av pensionen, som överstiger det belopp, vartill rätt grundats genom anställningstiden. Finnas nu återgivna bestämmelser i särskilt fall icke tillämpliga, prövar försäkringsinrättningen, huruvida och med vilket belopp avdrag å ersättningen enligt denna lag skäligen skall äga rum.

I 15 § andra stycket föreskrives, att om arbetsgivare, kassa, pensionsinrättning eller försäkringsanstalt är skyldig att utgiva understöd, för vilket enligt 11 § avdrag må göras, skall avgiften för försäkringen enligt olycksfallsförsäkringslagen bestämmas till det lägre belopp, som motsvarar den minskade försäkringsrisken. Dock må, i fråga om annan arbetsgivare än staten, sådan lindring i försäkringsavgiften ej äga rum med mindre arbetsgivaren det begär och tillika, där så finnes erforderligt, för utgörande av understödet ställer säkerhet som av försäkringsinrättningen godkännes.

Med uttrycket »annan lag» i 11 § olycksfallsförsäkringslagen torde i främsta rummet avses sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270), enligt vilken vid arbetares sjukdom viss understödsskyldighet åligger arbetsgivare. Under uttrycket »särskild författning» inbegripas avlönings- och pensionsreglementen m. m., i vilka givits bestämmelser rörande rätt till ersättning vid bland annat olycksfall i arbete för vissa statstjänstemän m. fl.

Som nämnts förutsättes i 11 §, att arbetsgivare jämväl på grund av egen utfästelse kan vara skyldig utgiva understöd. Dylikt åtagande kan göras i personligt avtal med viss eller vissa arbetare, i kollektivavtal eller i utfästelse till vederbörande försäkringsinrättning.

Omfattar förpliktelse eller åtagande, som ovan nämnts, utgivande av samtliga enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående ersättningar, säges arbetsgivaren stå total självrisk, gäller förpliktelsen eller åtagandet endast viss eller vissa ersättningar, säges han stå partiell självrisk.

Av kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av olycksfallsförsäkringslagen å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, framgår att staten står total självrisk för samtliga sina arbetare.

Vad angår de olika formerna av partiell självrisk och därmed sammanhängande bestämmelser om avdrag från ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen torde numera — bortsett från förhållandena beträffande statens och kommunens arbetare — endast självrisk i fråga om läkarvård och läkemedel hava större praktisk betydelse.

I fråga om statens och kommuns arbetare torde, på grund av åtgärder som av dessa arbetsgivare vidtagits för understöd åt arbetare vid sjukdom och

invaliditet, såsom i form av sjukavlöning samt pensionering genom arbetsgivaren eller genom inrättning till vilken arbetsgivaren väsentligen bidrager, samtliga i 11 § olycksfallsförsäkringslagen givna stadganden om avdrag från ersättning i allmänhet vinna tillämpning.

Rörande de åtgärder, som från statens sida vidtagits för att bereda understöd i anledning av skada till följd av olycksfall i arbete, må här nämnas, att för staten såsom arbetsgivare föreligger enligt åtskilliga författningar skyldighet att utgiva understöd, som enligt 11 § olycksfallsförsäkringslagen må avdragas från ersättningen enligt denna lag. Bland dylika författningar kunna nämnas avlöningsreglementena den 19 juni 1919 för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk samt civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 och tjänstepensionsreglementet för arbetare samma dag. Vidare må i detta sammanhang erinras om allmänna familjepensionsreglementet den 16 oktober 1936 och familjepensionsreglementet för arbetare samma dag. Utskottet tillåter sig att hänvisa till författningarna; dock må i anledning av det i motionen berörda livränteärendet beträffande allmänna familjepensionsreglementet följande anmärkas.

Detta reglemente äger tillämpning å, bland andra, innehavare av befattning eller beställning, för vilken civila tjänstepensionsreglementet gäller. Efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap, samt arvsberättigade barn, som ej uppnått 19 års ålder, äro berättigade till familjepension efter befattningshavares död. Familjepensionen består av en fast och en rörlig del. Den fasta delen utgöres dels av den s. k. grundpensionen, vilken är avsedd att täckas av avdrag å befattningshavarens lön (familjepensionsavdrag), dels av ett fast statsbidrag, vid hel pension till ensam änka eller ensamt barn uppgående till 120 kronor för år (det s. k. 120-kronorstillägget). Familjepensionens rörliga del utgör samma procenttal å den fasta delen, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning. Den rörliga delen bekostas helt av statsmedel.

11 § olycksfallsförsäkringslagen har erhållit sin nu gällande lydelse genom lag den 26 juni 1936, som trädde i kraft den 1 januari 1937. Förslag till denna lagändring framlades till 1936 års riksdag genom proposition nr 218; till grund för förslaget låg ett av riksförsäkringsanstalten avgivet förslag till ändrad lydelse av 11 § olycksfallsförsäkringslagen. Som motivering till ändringarna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen anförde anstalten inledningsvis bland annat följande.

Enligt 11 paragrafens ordalydelse skulle avdrag å den lagstadgade ersättningen endast få äga rum för »understöd», som »i anledning av olycksfallet» utgives »för motsvarande ändamål». I tillämpningen har emellertid ordalydelsen icke ansetts kunna strängt följas, utan har i vissa fall avdrag gjorts för ersättning, som icke kunnat anses utgiven som understöd i anledning av olycksfallet. Detta gäller i främsta rummet vissa fall beträffande avdrag å livränta för pension. Sådant avdrag har sålunda ansetts skola göras icke blott för s. k. invalidpension utan även för ren ålderspension. Denna tillämpning grundas å ålderdomsförsäkringskommitténs motivering.

Till den olägenhet, som den bristande överensstämmelsen mellan lagens

ordalydelse och tillämpning innebär, kommer emellertid även, att lagtillämpningen i vissa fall lett till icke önskvärda resultat.

Förutsättningen för att avdragsbestämmelserna i 11 § skola vara tillämpliga är att arbetsgivaren erhållit lindring i försäkringsavgiften enligt 15 § andra stycket; från denna regel göres undantag endast för understöd vid sjukdom. När lindring i försäkringsavgiften enbart för ersättning motsvarande livränta i praktiken knappast kommit eller kan väntas komma i fråga, är spörsmålet om reglerandet av förhållandet mellan livränta och pension enligt 11 § av egentlig betydelse endast för sådana fall, där arbetsgivaren står »total självrisk», d. v. s. åtagit sig att utgiva all ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen; detsamma gäller även förhållandet mellan livränta och avlöning. I de fall, då arbetsgivaren i vanlig ordning erlägger försäkringsavgifter, utgår från försäkringsinrättningen livränta oavsett de förmåner, som arbetsgivaren eventuellt bereder den skadade. Någon ändring härutinnan torde icke böra ske, varför denna sistnämnda grupp av arbetsgivare och hos dem anställda arbetare förty icke beröras av de av anstalten föreslagna ändrade bestämmelserna.

Möjligheterna att genom bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen enhetligt reglera bland annat förhållandet mellan livränta och pension äro avsevärt begränsade. Om exempelvis den bestämmelsen införes i 11 §, att ålderspension icke skall avdragas från livränta enligt lagen, kommer detta att sakna reell betydelse i sådana fall, då vederbörande pensionsbestämmelser innehålla föreskrift, att livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen skall avdragas från pensionerna. På samma sätt kunna liknande föreskrifter i avlöningsbestämmelserna förhindra en genom eventuell bestämmelse i lagen avsedd enhetlig reglering av förhållandet mellan livränta och avlöning.

Nu berörda frågor om förhållandet mellan å ena sidan livränta enligt lagen, å andra sidan pension och avlöning, äro de frågor, som i första hand påkalla ändrade bestämmelser i 11 §.

Beträffande förhållandet mellan livränta och pension anförde riksförsäkringsanstalten vidare.

En betydelsefull grundval för en ändamålsenlig reglering av förhållandet mellan livränta och pension har för de statsanställdas vidkommande kommit till stånd genom de vittomfattande nya pensionsreglementen, som träda i kraft den 1 juli 1935.

I pensioneringen enligt ifrågavarande reglementen inrymmas som bekant tre olika pensionsformer, nämligen ålders-, invalid- och sjukpension.

Beträffande ålderspensionen finner riksförsäkringsanstalten riktigast vara att utgå från den uppfattningen att dylik pension icke är att betrakta som understöd utan som uppskjuten lön. Med hänsyn härtill bör ålderspension icke, som hittills varit fallet, föranleda minskning av livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen.

I anslutning till vad nu sagts beträffande ålderspension bör invalid- och sjukpension anses utgöra delvis uppskjuten lön, delvis understöd. I vad mån dylik pension kan anses utgöra uppskjuten lön är givetvis beroende på vederbörandes tjänstetid. I detta hänseende lämnas ledning av de i pensionsreglementena intagna reglerna för avkortning av ålderspension, då vederbörande ej innehar för full ålderspension stadgat antal tjänsteår.

För bedömande av huru hithörande frågor ställa sig i de fall, som gälla *enskilda arbetsgivare* med total självrisk, har riksförsäkringsanstalten infordrat upplysningar och i förekommande fall pensionsreglementen från dylika arbetsgivare. Härvid har som väntat visat sig, att pensioneringsförhållandena hos olika arbetsgivare äro av synnerligen varierande slag, såväl

beträffande pensioneringens organisation som dess prestanda. I regel är pensioneringen obligatorisk på liknande sätt som enligt de nya reglementena för statsanställda, i det den anställde är skyldig vidkännas visst avdrag å lönen för pensioneringen och arbetsgivaren utfäst sig att bidra med visst belopp. Vanligen men icke alltid avser pensioneringen förutom ålderspension även invalid- och sjukpension. Ej sällan finnes den bestämmelsen, att invalidpension skall minskas med livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. I vart fall beträffande kommunerna torde kunna väntas, att pensionsbestämmelserna i viss utsträckning småningom komma att ändras så, att de mera än nu är fallet bringas i överensstämmelse med bestämmelserna i statens pensionsreglementen.

Såsom ovan nämnts, bör enligt riksförsäkringsanstaltens mening beträffande de statsanställda ålderspension på grund av sin karaktär av uppskjuten lön i princip icke föranleda minskning av livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen. Beträffande invalidpension bör den del av pensionen, som icke är att anse som uppskjuten lön, avdragas å olycksfallslivränta. Bestämmelser, som möjliggöra dylikt förfarande, böra sålunda införas i 11 § olycksfallsförsäkringslagen. Beträffande de hos enskilda arbetsgivare anställda låter det sig knappast göra att införa bestämmelser, som reglera alla de olika fall, som uppkomma på grund av de olikartade pensioneringsbestämmelserna. Emellertid böra givetvis i huvudsak samma regler gälla i dessa fall som beträffande de statsanställda; i de särskilda fall, som icke kunna regleras genom direkta bestämmelser i lagen, bör skälighetsprövning äga rum under hänsynstagande till de allmänna reglerna.

Konsekvent genomförda skulle nämnda principer i vissa fall kunna leda till otillfredsställande resultat. Om den skadade uppnått eller i det närmaste uppnått det antal tjänsteår, som erfordras för full ålderspension, och sålunda skulle komma att utfå hela eller större delen av pensionen, skulle summan av pension och livränta stundom kunna komma att överstiga den avlöning, vilken den skadade åtnjöt vid anställningens upphörande. Detta bör förhindras genom särskilda bestämmelser.

Föredragande departementschefen anförde i propositionen bland annat följande.

Riksförsäkringsanstaltens förslag avser framför allt att förhindra, att från ersättning enligt lagen må avdragas andra förmåner än sådana som verkligen kunna sägas utgöra understöd på grund av olycksfallet. Förslaget innebär, utan att göra anspråk på fullständighet, en mer detaljerad reglering av hit hörande spörsmål än som erbjödes i hittills gällande bestämmelser, varjämte dessa i förslaget undergått smärre ändringar av delvis saklig, delvis endast formell innebörd. Vid utarbetandet av förslaget synes anstalten haft för ögonen huvudsakligen de förmåner som enligt särskilda författningar, framförallt vissa avlönings- och pensionsreglementen, beredas statens arbetare vid nedsättning eller (faktisk eller presumerad) förlust av arbetsförmågan. Anstalten har därvid sökt för de mer tveksamma fallen reglera när och i vad mån dylik förmån utgör understöd på grund av olycksfall i arbete. Bestämmelserna härom hava emellertid i förslaget erhållit en allmängiltig avfattning och skulle därför, i den mån så låte sig göra, bliva tillämpliga även beträffande arbetare i kommunal eller enskild tjänst. Med hänsyn till att en något så när enhetlig reglering av avlönings- och pensionsförmånerna förefinnes allenast beträffande statens arbetare och att de föreslagna bestämmelserna i flertalet fall torde vara ägnade att läggas till grund jämväl vid bestämmandet av ersättning till arbetare i kommunal eller enskild tjänst, torde någon erinran icke kunna göras mot de förutsättningar, från vilka anstalten utgått vid ut-

arbetandet av sitt förslag. Att, såsom i vissa yttranden förordats, i olycksfallsförsäkringslagen reglera förevarande frågor endast såvitt de gälla arbetare i kommunal eller enskild tjänst men i kungörelsen den 30 november 1917 införa särskilda bestämmelser härutinnan för statens arbetare, torde redan av nyss anförda grunder icke vara erforderligt eller ens lämpligt. Ett dylikt förfaringsätt skulle för övrigt innebära avvikelser från den hittills undantagslöst tillämpade regeln, att lagens materiella bestämmelser gälla för samtliga arbetare och arbetsgivare. Icke heller torde det vara nödvändigt att, såsom från vissa håll föreslagits, uppskjuta omprövningen av 11 §:ens bestämmelser i avbidan på närmare utredning rörande den ställning staten såsom arbetsgivare bör taga till frågan om förhållandet mellan olycksfallsersättning, å ena, samt avlöning och pension, å andra sidan. Sedan enighet numera synes hava i huvudsak nåtts därom, att pensionen, liksom avlöningen, i regel bör betraktas såsom ersättning för presterat arbete, synes lämpligt att vidtaga ändringar i de bestämmelser, vid vilkas tillämpning pensionen, och i vissa fall även avlöningen, kommit att betraktas såsom understöd.

Andra stycket i riks-försäkringsanstaltens förslag innehåller vissa särskilda föreskrifter som skola iakttagas vid tillämpningen av bestämmelserna i första stycket. Av den tidigare redogörelsen framgår att, medan enligt ordalydelsen i 11 § den grundsatsen uttalas att avdrag endast får ske beträffande mot varandra svarande slag av ersättningar, rättstillämpningen, med stöd av det förut berörda uttalandet i ålderdomsförsäkringskommitténs motiv, ansett även en ren ålderspension utgöra sådant vid skada till följd av olycksfall i arbete utgående understöd som jämlikt 11 § kan avdragas från ersättning enligt lagen. Mot riks-försäkringsanstaltens förslag att i lagen fullt tydligt inskriva den princip som redan nu torde få anses ha vunnit uttryck i densamma, nämligen att från ersättning för skada på grund av olycksfall i arbete icke får avdragas pension som tillförsäkrats den skadade på grund av viss levnadsålder och anställningstid, har jag ingen erinran att framställa. Jag kan sålunda icke dela de betänkligheter härutinnan som anförts av arbetsgivareföreningen och två ledamöter inom försäkringsrådet. Från regeln att ett och samma belopp icke samtidigt må utgöra ålderspension och ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete synes någon möjlighet till avvikelser icke böra lämnas öppen. En annan sak är, att det föreslagna stadgandet icke utesluter möjligheten för enskilda arbetsgivare att införa bestämmelser, enligt vilka, i händelse ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen utgår, motsvarande minskning skall ske i arbetaren eljest tillkommande ålderspension. Det är emellertid min förhoppning att, i fall föreliggande förslag antages, dylika mot syftet med detsamma stridande bestämmelser icke längre skola ifrågakomma.

Där vid sidan av den rena ålderspensionen finnas pensionstyper sådana som invalid- eller sjukpension enligt de viktigaste statliga pensionsreglementena, hava även dessa senare pensionstyper i viss mån karaktären av ålderspension. I den mån så icke är fallet synes, såsom riks-försäkringsanstalten yttrat, både invalid- och sjukpension kunna anses utgöra understöd. Den i förevarande sammanhang väsentliga skillnaden förefinnes dock mellan dessa båda pensionsformer, att det i invalidpensionen innefattade understödet utgår just på grund av skada till följd av olycksfall i arbete, medan det understöd som eventuellt innefattas i sjukpensionen aldrig utgår på grund av sådan skada. Denna skillnad synes i överensstämmelse med avfattningen av första stycket första punkten föranleda till att visserligen invalidpension men aldrig sjukpension, lika litet som ålderspension, bör anses utgöra understöd varom i första stycket är fråga. Såsom i ett par yttranden erinrats är riks-försäkringsanstaltens förslag i så måtto ofullständigt, att däri icke reglerats

förhållandet mellan livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen och sjukpension. Vid den överarbetning av förslaget, som verkstälts inom socialdepartementet, har på grund härav andra stycket undergått viss omarbetning, därvid jämväl några jämkningar av formell natur vidtagits.

Såsom av det förut anförda framgår innebära bestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen i deras lydelse enligt lagen den 26 juni 1936, att arbetare i vissa hänseenden tillerkännes en mer gynnad ställning än enligt lagrummet i dess förutvarande lydelse. Enligt meddelad övergångsbestämmelse skall emellertid ersättningsanspråk, som grundats på ett före den 1 januari 1937 inträffat olycksfall, bedömas enligt äldre lag. Genom den i försäkringsrådets yttrande anmärkta kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning, har emellertid Kungl. Maj:t berett arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning, för tiden efter den 30 juni 1938 gottgörelse för förmåner, som han med den tidigare tillämpningen av 11 § skolat gå miste om.

På hemställan av andra lagutskottet (utl. nr 36) anhöll 1937 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 261), att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning rörande en förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Genom beslut den 11 juni 1937 anbefalldes Kungl. Maj:t riksförsäkringsanstalten att verkställa den i skrivelsen begärda utredningen. Detta uppdrag har ännu icke fullgjorts.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att landsorganisationen i Sverige i skrift till Kungl. Maj:t den 25 april 1941 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte upptaga bland annat frågan om dyrtidstillägg å ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen till skyndsamt utredning samt för riksdagen framlägga av utredningen föranledda förslag. I denna skrift framhålles bland annat, att, då skyndsamma åtgärder äro påkallade, synes frågans lösning icke kunna anstå till den allmänna revision av olycksfallsförsäkringslagen, vilken uppdragits åt riksförsäkringsanstalten och för närvarande är vilande, utan torde en fristående provisorisk reglering vara erforderlig. Landsorganisationens framställning har den 2 maj 1941 för yttrande remitterats till försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, statskontoret och svenska arbetsgivareföreningen samt den 7 maj 1941 till de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening.

Genom olycksfallsförsäkringslagen beredes arbetare, som skadats till följd av olycksfall i arbetet, på arbetsgivarens bekostnad viss ersättning för den honom genom olycksfallet åsamkade minskningen i eller förlusten av förvärvsförmågan. Har olycksfallet medfört arbetarens död utgives ersättning till de efterlevande. Lagens ifrågavarande syfte har emellertid icke ansetts kräva att ersättningen skall utgå alldeles oberoende av arbetsgivaren på annan grund åliggande skyldighet att utgiva eller bekosta ersättning åt arbetaren eller hans efterlevande för skada till följd av olycksfall i arbetet. Utan att vilja

Utskottet.

förhindra möjligheten för arbetsgivaren att frivilligt bereda arbetaren eller efterlevande till honom gottgörelse utöver det i olycksfallsförsäkringslagen fastställda måttet har lagen fastslagit den grundsatsen, att understöd, som arbetsgivaren eljest på grund av skadan är skyldig bekosta, må avdragas från den enligt lagen utgående ersättningen, samt att i anledning härav arbetsgivarens försäkringsavgifter enligt lagen få i motsvarande mån minskas. Avdrag får emellertid enligt lagen endast ske i fråga om emot varandra svarande slag av ersättningar. Bestämmelser rörande avdrag från olycksfallsersättningen äro givna i lagens 11 §, som erhållit sin nu gällande lydelse enligt lag den 26 juni 1936. Den lagändring som då genomfördes avsåg framför allt att förhindra, att från ersättning enligt lagen avdroges andra förmåner än sådana, som verkligen kunna sägas utgöra understöd på grund av olycksfallet.

I den nu till behandling föreliggande motionen har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten och behovet av en lagändring, innebärande att avdrag icke må göras å livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen för sådan å pension utgående tilläggsersättning, som utgör kompensation för ökade levnadskostnader. Till utgångspunkt för detta yrkande har i motionen tagits ett avgörande av försäkringsrådet, genom vilket försäkringsrådet funnit, att från livränta åt efterlevande till arbetare, som avlidit till följd av olycksfall i arbete för statens räkning, skulle avdragas bland annat den s. k. rörliga delen — vilken beräknas i förhållande till levnadskostnadernas storlek — av den till de efterlevande utgående familjepensionen. Enligt vad försäkringsrådet upplyst i sitt yttrande över motionen är för närvarande för visst fall frågan, i vad mån dyrtidstillägg å invalidpension må jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen avdragas från livränta enligt samma lag, beroende på försäkringsrådets prövning.

Enligt utskottets mening är den i motionen upptagna frågan i nuvarande läge med stegrade levnadskostnader förtjänt av den största uppmärksamhet från statsmakternas sida. Såsom förut nämnts har emellertid Kungl. Maj:t, sedan 1937 års riksdag begärt en allsidig utredning rörande olycksfallsförsäkringslagstiftningen, uppdragit åt riksförsäkringsanstalten att verkställa ifrågasvarande utredning. Enligt vad anstalten anfört i sitt över motionen avgivna yttrande kommer anstalten att i samband med denna utredning ägna uppmärksamhet jämväl åt frågan om behovet av ändringar i 11 § olycksfallsförsäkringslagen. Vidare må erinras, att Kungl. Maj:t den 2 och den 7 maj 1941 beslutat inhämta yttrande från vissa myndigheter och sammanslutningar över en av landsorganisationen i Sverige i skrift till Kungl. Maj:t den 25 april 1941 gjord hemställan om skyndsamt utredning av frågan om dyrtidstillägg å ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen över huvud taget. Därest åtgärder i sådan riktning skulle komma att vidtagas, synes det i motionen berörda spörsmålet komma i ett helt annat läge. Med hänsyn till den sålunda åt riksförsäkringsanstalten anförtrodda utredningen samt då spörsmålet om dyrtidstillägg å ifrågasvarande ersättningar redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, finner utskottet ej skäl att för närvarande tillstyrka en framställning av riksdagen till Kungl. Maj:t i den riktning motionärerna föreslagit.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 maj 1941.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman*, *Tamm*, *Löfvander*, *Olof Carlsson*,
Wistrand, *Nils Elowsson* och *Näslund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Hage*, fröken *Andersson*,
herrar *Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Hermansson**, *Larsson* i Östersund och *Norup**.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hage*.

Bilaga A.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 14 februari 1941 har Kungl. Maj:t anbefallt Kungl. Försäkringsrådet att till utskottet avgiva yttrande över en i Riksdagens andra kammare av herr Hage m. fl. väckt motion (nr 206) om viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete (olycksfallsförsäkringslagen).

I anledning härav får Försäkringsrådet anföra följande.

Såsom i motionen framhållits har Försäkringsrådet genom utslag den 10 november 1939 (B. D. nr 1.450/1938) funnit bland annat familjepensionens s. k. rörliga del vara av beskaffenhet att jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen få avdragas från livränta enligt samma lag.

För närvarande har Försäkringsrådet under bedömande ett mål angående tillämpning av 11 § med avseende å invalidpension, som enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare tillerkänts en vid statens ammunitionfabrik i Marieberg på grund av olycksfall i arbetet skadad arbetare. I detta mål, som ännu icke av Försäkringsrådet avgjorts, kommer jämväl att prövas, huruvida och i vad mån å pensionen utgående dyrtidstillägg må avdragas från livränta, som tillerkänts vederbörande enligt olycksfallsförsäkringslagen. Med hänsyn till likformigheten mellan nämnda pensionsform samt invalidpension enligt civila tjänstepensionsreglementet torde Försäkringsrådets blivande utslag i nyss angivna mål även bliva normerande i de fall fråga är om avdrag enligt 11 § olycksfallsförsäkringslagen med avseende å dyrtidstillägg å invalidpension enligt civila tjänstepensionsreglementet. Den frågan står således alltjämt öppen om dyrtidstillägg å invalidpension icke alls, helt och hållet eller delvis må jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen avdragas från livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Såsom »tilläggsersättning, som utgör kompensation för ökade levnads-kostnader» (se motionen) torde även böra anses kristillägg enligt Kungl. kungörelserna den 17 januari 1941 (S. F. nr 30 och 31). Försäkringsrådet har emellertid icke till prövning förehaft något mål, där frågan, huruvida sådana kristillägg må avdragas från ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, varit föremål för avgörande.

I vilken omfattning bestämmelser i 11 § olycksfallsförsäkringslagen med avseende å dyrtidstillägg skulle äga betydelse för andra arbetsgivare med självrisk än staten kan icke utan utredning överblickas.

Vid verkställandet av den allsidiga utredning av olycksfallsförsäkringslagstiftningen, som anförtrotts Riksförsäkringsanstalten, torde de frågor motionen avser komma att bliva föremål för granskning.

Skulle emellertid tidsläget anses kräva skyndsamma åtgärder till undvikande av att dyrtidstillägg helt eller delvis avdrages från ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, synas bestämmelser i ämnet kunna utfärdas i särskild kungörelse, vilken dock liksom kungörelsen den 8 april 1938 (S. F. 112) endast komme att gälla statsanställda och innebära en särskild förmån för dessa arbetare.

Stockholm den 14 mars 1941.

På Kungl. Försäkringsrådets vägnar:

Hugo Landelius.

Gösta Lundberg.

Bilaga B.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Sedan riksförsäkringsanstalten av Kungl. Maj:t anbefallts avgiva yttrande till Riksdagens andra lagutskott över motion nr 206 i andra kammaren om viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, får anstalten anföra följande.

Bestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen innebära, att avdrag å ersättning enligt lagen under vissa förutsättningar skall göras för andra, av arbetsgivaren bekostade förmåner av motsvarande slag. Lagrummet innehåller icke några särskilda regler beträffande förmåner, som äro avhängiga levnadskostnadernas storlek, vilket står i samstämmighet därmed, att ersättningarna enligt lagen icke äro indexrörliga. Bestämmelserna hava erhållit sin nuvarande lydelse genom lag den 26 juni 1936 (nr 383, i kraft den 1 januari 1937).

Avdrag å efterlevandelivränta till änka eller barn, som åtnjuter familjepension enligt allmänna familjepensionsreglementet, skall enligt riksförsäkringsanstaltens i motionen åsyftade, av försäkringsrådet fastställda beslut göras dels för visst belopp av pensionens fasta del, dels för pensionens rörliga del. Då dessa pensioner utgå direkt från arbetsgivaren och icke från kassa, pensionsinrättning eller på grund av försäkring, är det beträffande dem utan betydelse, huruvida statens bidrag till kostnaden uppgår till en tredjedel eller ej. Avdrag för pensionens fasta del göres med belopp motsvarande det s. k. 120-kronorstillägget, vilket i hel pension till ensam änka eller ensamt barn utgör 120 kronor för år och i hel pension till flera pensionsstagare stiger i proportion till den fasta delen. Till belysande av verkningarna må nämnas, att det i bilaga A till motionen åsyftade fallet änkan och ett livränteberättigat barn för närvarande uppbära i form av pension och behålla delar av livräntorna sammanlagt kronor 2,125:02 för år räknat. Pension utgår till ytterligare tvenne barn med för närvarande sammanlagt kronor 803:90 för år. Livräntor hava tidigare utgått även för dessa barn, intill dess de uppnådde sexton års ålder. I ovannämnda pensionsbelopp har ej inräknats det å pensionen utgående kristillägget, som för närvarande utgör 6 kronor för månad. Den avlidnes sammanlagda årliga avlöningsförmåner efter frånräknande av familjepensionsavdrag utgjorde vid tiden för dödsfallet 3,327 kronor.

Beträffande avdrag å livränta till skadad arbetare, som är berättigad till invalidpension, stadgas i 11 § andra stycket olycksfallsförsäkringslagen, att såsom (avdragsgillt) understöd skall anses allenast den del av pensionen, som överstiger det belopp, vartill rätt grundats genom anställningstiden. Avdragets storlek är därför beroende av anställningstidens längd. Frågan i vad mån dyrtidstillägg å invalidpension skall föranleda avdrag å livränta är för närvarande föremål för försäkringsrådets prövning.

Bestämmelserna i 11 § olycksfallsförsäkringslagen äro, såvitt angår avdrag å livränta för familje- eller invalidpension, framförallt av betydelse i fall då den skadade är statsanställd. Enligt kommunala och vissa enskilda pensionsreglementen torde ej sällan gälla, att pensionerna skola nedsättas med livräntans belopp, en regel som ofta får ogynnsammare verkningar för ersättningstagaren än 11 paragrafens bestämmelser om avdrag å livränta för vissa delar av pensionerna. En ändring i detta avseende kan, såsom vid tillkomsten av nuvarande bestämmelser i 11 § framhölls med avseende på förhållandet mellan livränta och ålderspension (prop. 1936: nr 218, sid. 46), icke åvägabringas genom föreskrifter i olycksfallsförsäkringslagen.

Enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande hava erfarenheterna från tillämpningen av 11 § olycksfallsförsäkringslagen i dess nuvarande, från och med år 1937 gällande lydelse icke givit vid handen, att oförtydligt behov av förnyade ändringar i lagrummet föreligger. Sedan Riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 maj 1937 (nr 261) anhållit om en allsidig utredning rörande en förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete, har riksförsäkringsanstalten av Kungl. Maj:t anbefallits verkställa den av Riksdagen sålunda begärda utredningen. I samband med denna utredning kommer anstalten att ägna uppmärksamhet jämväl åt frågan om behovet av ändringar i 11 §.

Under återopande av det anförda förordar riksförsäkringsanstalten, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Avskrift av riksförsäkringsanstaltens beslutsskrivelse i ovanberörda livränteärende bifogas.

Stockholm den 15 april 1941.

Sam Larsson.

Sven Sidvall.

Avskrift.

Bilaga C.

Den avlidne: banvakten Oskar Ludvig Bergkvist, Södra Sandnäs, Fredriksfors; anställd vid Statens Järnvägar, Hudiksvall.

I skrivelse den 23 februari 1938 har Kungl. Järnvägsstyrelsen, under återopande av Riksförsäkringsanstaltens beslut den 29 december 1937 angående livräntor till Bergkvists änka och barn, anhållit om anstaltens prövning, hurvida med stöd av 11 § i olycksfallsförsäkringslagen avdrag å livräntorna skall äga rum på grund av att de efterlevande tillerkänts familjepension enligt grunderna i allmänna familjepensionsreglementet.

Av skrivelsen inhämtas, att den från statens järnvägars familjepensionsfond utgående pensionens fasta del för närvarande uppgår till ett belopp av 1,653 kronor och den rörliga delen till 231 kronor 44 öre. I förenämnda fasta del utgör det s. k. 120-kronorstillägget ett belopp av 228 kronor. Återstående del av den fasta pensionsdelen, 1,425 kronor, täckes helt och hållet av de medel, som från statens järnvägars änke- och pupillkassa överlämnats till statens järnvägars pensionsfond.

Med anledning härav får Riksförsäkringsanstalten meddela, att anstalten finner avdrag å livräntorna skola göras med de belopp av pensionens rörliga del och det s. k. 120-kronorstillägget, som enligt gällande bestämmelser skola anses belöpa sig på envar av livräntetagarna.

Av förestående beslut torde Bergkvists efterlevande givas del genom överlämnande av bestyrkt avskrift av denna skrivelse.

Stockholm den 14 mars 1938.

På Riksförsäkringsanstaltens vägnar:

Sven Sidvall.

Vidimeras ex officio:

Martin Engström.

Bilaga D.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom kungl. remiss den 14 februari 1941 har järnvägsstyrelsen anbefallts till Eder avgiva yttrande över en till nu pågående riksdag i Andra kammaren väckt motion, nr 206, om viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Med anledning härav får styrelsen anföra följande.

Styrelsens ståndpunkt beträffande frågan om avdrag å livränta för sådan å pension utgående tilläggsersättning, som utgör kompensation för ökade levnadskostnader, torde, så vitt gäller skadad arbetstagares efterlevande, tydligt framgå av de till motionen fogade bilagorna, varför styrelsen anser sig kunna i sådant hänseende inskränka sig till att hänvisa till dessa.

Vad åter angår dylikt avdrag å livränta till skadad arbetstagare ligger saken något annorlunda till.

Styrelsen anser sig härvidlag först böra erinra om följande bestämmelser i § 11 i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 sådant detta stadgande lyder enligt lagen den 26 juni 1936, nämligen: *att arbetsgivare, som är skyldig att vid skada till följd av olycksfall i arbete utgiva pension, som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet, äger att från livräntan enligt nämnda lag avdraga vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål utgives för tid, under vilken livräntan utgår, att såsom understöd på grund av olycksfallet ej skall anses pension, som tillförsäkrats den skadade på grund av viss levnadsålder och anställningstid eller eljest av annan anledning än den av olycksfallet förorsakade skadan, samt att i fråga om pension, som utgår vid arbetsoförmåga i följd av olycksfall, såsom sådant understöd skall anses allenast den del av pensionen, som överstiger det belopp, vartill rätt grundats genom anställningstiden.*

Styrelsen vill därefter nämna, att fråga om tillämpningen av dessa bestämmelser å sådana tilläggsersättningar, som i motionen avses, för närvarande är föremål för Försäkringsrådets prövning. Riksförsäkringsanstalten har nämligen i skrivelse till styrelsen den 10 januari 1941 förklarat, att densamma — på anmodan av Försäkringsrådet att meddela beslut, huruvida avdrag å förre stationskarlen K. A. Eriksson i Örebro i anledning av olycksfall i statens järnvägars tjänst tillerkänd livränta borde jämlikt § 11 olycksfallsförsäkringslagen göras på grund av det dyrtidstillägg, som utginge å Eriksson tilldelad invalidpension — funnit dylikt avdrag böra ske. Av detta beslut framgår icke tydligt, huruvida anstalten avsett, att livräntan skulle minskas med skillnaden mellan invalidpensionen med därå utgående dyrtidstillägg, å ena, samt den del av samma pension, vartill rätt grundats genom anställningstiden (den s. k. intjänta pensionen) med därå belöpande dyrtidstillägg, å andra sidan, eller om vid beräkning av avdraget hänsyn endast skulle tagas till dyrtidstillägget å invalidpensionen. Då emellertid detta senare enligt under hand inhämtad upplysning syntes vara anstaltens mening, har styrelsen anfört besvär över beslutet. I detta besvärsmål uppgår livräntan till 1,100 kronor och invalidpensionen till 1,644 kronor, varav 1,116 kronor beräknas utgöra »intjänt pension». Med tillämpning av den uppfattning, Riksförsäkringsanstalten här synes hava velat giva uttryck för, skulle avdraget utgöra skillnaden mellan 1,644 kronor jämte dyrtidstillägg, för närvarande 504 kronor om året, samt 1,116 kronor eller alltså 1,032 kronor. Skulle härvid även hänsyn tagas till kristillägg å invalidpensionen, vilket

väl konsekvensen torde fordra, skulle avdraget ökas med ytterligare 84 kronor 64 öre och sålunda ingen livränta utgå. Detta kan enligt styrelsens förmenande icke anses rimligt.

För att ytterligare belysa, varthän en tolkning av bestämmelserna på sätt nu skett i fallet Eriksson skulle leda, vill styrelsen endast nämna följande exempel.

TVå arbetstagare, vilka tillerkänts livränta på grund av olycksfall i arbete, pensioneras före uppnåendet av pensionsåldern, den ene på grund av invaliditet och den andre på grund av sjukdom. Då i senare fallet ingen del av pensionen är att anse såsom understöd enligt § 11 olycksfallsförsäkringslagen och alltså icke heller å densamma utgående dyrtids- och kristillägg kunna anses som sådant understöd, utfår den sjukpensionerade sin livränta ograverad, medan däremot invalidpensionären på grund av nyssnämnda tilläggs karaktär av understöd kan gå helt miste om den honom tillerkända livräntan.

Då här ifrågavarande tilläggsersättningar principiellt hava till syfte att i möjligaste mån bevara realvärdet av det för vederbörande befattningshavare i gällande bestämmelser fastställda pensionsbeloppet, synes styrelsen med skäl kunna ifrågasätta, huruvida dessa ersättningar skola kunna anses utgöra sådant understöd, varför avdrag å livräntan skall göras, men, om så skulle vara fallet, måste — vid beräkandet av detta avdrag — till »intjänt pension» även räknas den del av dyrtids- och kristillägg, som belöper å denna pension.

Under återopande av vad ovan anförts får styrelsen tillstyrka föreliggande motion.

Stockholm den 28 februari 1941.

Kungl. järnvägsstyrelsen:

G. Dahlbeck.

Gunnar Ruist.